

Natural History Society of Denmark, 1833

Indhold

- Mødekalender efterår 2022
- Resuméer af foredrag
- Indkaldelse til Den Naturhistoriske Rejsefond
- Kontingent betaling, første digitale mødekalender & publicering af Bo Fritzboeger

Mødekalender efterår 2022

Torsdagsforedragene afholdes i Universitetsparken 15B, Bygning 1, Auditorium A, 2100 København Ø

- 3/9 11.00** Ph.d., lektor, Jacob Damgaard
Nørre Gymnasium, Brønshøj
Ekskursion til Bøllemosen
OBS! Foregår en lørdag! Tilmelding nødvendig! Se resumé for tid, mødested mm.
- 22/9 17.00** Guidet tur af rundviser
Rundvisning på Zoologisk Museum efter lukketid
OBS! Tilmelding nødvendig! Se resumé for tid, mødested mm.
- 6/10 19.30** Cand.scient. Arn Rytter Jensen
Birkerød Gymnasium
An unique beetle on an unique island in the Tasman sea: The hunt for the extinct *Cafius gigas*
The talk will be in English
- 3/11 19.30** Professor Jesper Madsen
Institut for Ecoscience, Aarhus Universitet
Gæssenes himmelflugt
- 17/11 19.30** Ph.d.-studernde Agnete le Maire Madsen
Globe Institut, Københavns Universitet
Ecology and evolution of parasites – a study from the Eastern Arc Mountains, Tanzania
The talk will be in English
- 1/12 17.00** Mini-symposium med flere deltagende forskere
Temamøde om Bjørnedyr (Tardigrada)
Detaljeret oversigt over forskere og emner vil blive offentliggjort senere
- 15/12 19.00** Chartered psychologist, Nikolaj Lunøe
What Drove the Evolution of Human Cognitive Ability?
Juleforedrag med gløgg og æbleskiver
The talk can be held in Danish or English according to the audience's wishes

OBS på tider som er angivet i rødt, disse varierer fra den sædvanlige tid!

Parkeringstilladelser udleveres ved hvert foredrag.

Lørdag d. 3/9 kl. 11:00

Ekskursion til Bøllemosen

Ph.d., lektor Jacob Damgaard

(Nørre Gymnasium, Brønshøj)

NHS-DK ekskursion til Bøllemosen ved Skodsborg

Turguide: Ph.d. Jakob Damgaard

Mødested: Legepladsen bag Skodsborg Station

Mødetid: lørdag d. 3/9 kl. 11:00

Tilmelding: til Jette Eibye-Jacobsen på e-mail: ei@birke-gym.dk senest d. 2/9 kl. 12:00; vi kan max være 20 deltagere, så det er først til mølle ☺ Send venligst navn og et mobil-nummer, så vi kan nå dig/er ved evt. aflysning pga. vejret.

Bøllemosen har igennem mere end 150 år været et yndet udflugtsmål for naturhistorisk interesserede. Lokalteten består af en dystrof sø med en meget spændende insektfauna og et parti med hængesæk, hvor der findes mange karakteristiske arter for ekstremfattigkær. Der er for nyligt blevet anlagt stier, så man let kan komme omkring og besigtige området uden at træde på vegetationen.

Ekskursionen bliver ledet af Jakob Damgaard, som har fulgt udviklingen i Bøllemosens insektfauna i mange år, og har et indgående kendskab til stedets historie, flora og fauna.

Det anbefales, at man medbringer fiskenet, fotobakker og/eller indsamlingsglas, samt gummistøvler eller sandaler, der kan tåle vand, således at man kan komme helt ud til kanten af hængesækken, hvor vi fisker efter insekter.

Mosebugsvømmer (*Glaenocorisa propinqua propinqua*) findes spredt i sure og næringsfattige vande langs den jyske vestkyst samt i tørvemoser i Sønderjylland og har sit eneste kendte levested i Østdanmark i netop Bøllemosen.

Hvis der er stemning for det, kan vi arrangere, at vi griller sammen på et af områdets bålpladser. Angiv om du har lyst til at deltage i dette ved tilmelding til Jette E-J på ovenfor anførte e-mail.

Torsdag d. 22/9 kl. 17:00, Zoologisk Museum, Universitetsparken 15, 2100 København Ø

Rundvisning på Zoologisk Museum efter lukketid

Guidet tur af rundviser

Sidste chance for at opleve det stemningsfulde Zoologisk Museum inden det lukker!

Det er ved at være sidste chance for at opleve det traditionsrige Zoologisk Museum, som efter 52 gode år lukker for besøgende den 24. oktober 2022. Dette sker som led i forberedelserne til åbningen af den nye store museumsbygning, der fra 2024 samler Statens Naturhistoriske Museum i nye fantastiske rammer i Botanisk Have.

Kom med på en guidet tur efter lukketid og oplev en stribe af museets highlights, inklusiv Danmarks eneste ægte kæmpe-dinosaur, Misty, og den berømte hvalkælder, som normalt er lukket for publikum.

Zoologisk Museum har givet generationer af besøgende store oplevelser i naturens verden, og vi skal på rundvisningen høre de gode historier, se de smukke gamle dioramaer og hilse på alt fra mammutten til kæmpe-dovendyret. Vi har fundet fantastiske genstande frem fra museets samlinger, og der er rig mulighed for at stille spørgsmål undervejs.

Som noget særligt går turen også bag kulisserne i den berømte hvalkælder, hvor vi skal opleve en af verdens største samlinger af enorme hvalskeletter.

Praktisk

Tid: kl. 17.00-18.30 (varighed: 1½ time)

Målgruppe: Rundvisningen henvender sig til voksne, men alle er velkomne.

Mødested: Zoologisk Museums billetsalg. Dørene åbnes 10 minutter inden rundvisningen. Rundvisningen starter til tiden. Man kan desværre ikke tilgå rundvisningen efter afgang.

Kørestolsbrugere kan godt deltage i rundvisningen. Giv os venligst besked ved tilmelding, så vi kan tage bedst muligt hensyn.

Tilmelding: først til mølle til Jette Eibye-Jacobsen på e-mail: ei@birke-gym.dk, senest d. 21/9 kl. 12.00.

Da der er et loft på 25 deltagere, er det **vigtigt at tilmelde sig** OG huske at afmelde sig, i tilfælde af man bliver forhindret, så en anden kan få pladsen. En gruppe på mere end 25 deltagere vil ikke blive lukket ind.

<https://snm.ku.dk/det-sker/rundvisninger-zoologisk-museum/>

An unique beetle on an unique island in the Tasman sea: The hunt for the extinct *Cafius gigas*

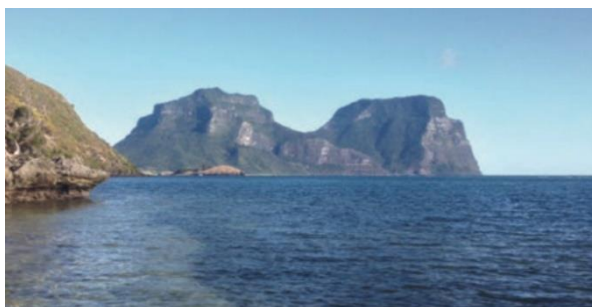
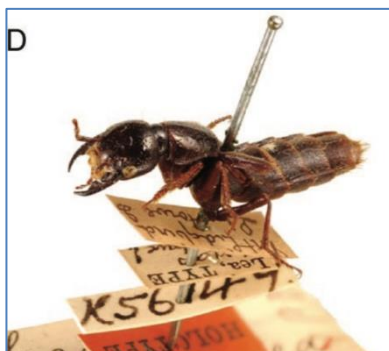
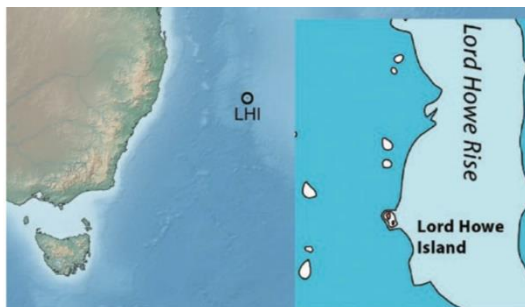
Cand.scient. Arn Rytter Jensen
(Birkerød Gymnasium)

The talk will be held in English

Cafius gigas Lea, 1929 (Coleoptera: Staphylinidae) was a large rove beetle endemic to Lord Howe Island, an isolated island of volcanic origin, 780 km northeast of Sydney, Australia.

Lord Howe Island is unique in many ways. Firstly, it has a high rate of endemism, with 47% of plant and 60% insects species endemic to the island. Second, it is one of the last islands in this part of the world to be colonized by humans in 1834. Third, the geologic history of the island and the Tasman sea is complicated and proves to be an interesting biogeographical puzzle.

The large *C. gigas* resembles other beetles in the genus *Cafius* but also the Lord Howe Island flightless endemic *Hesperus dolichoderes* (Lea, 1925). Like several other LHI endemics, *C. gigas* became extinct due to human-introduced rats. It is a legacy species valuable for understanding the LHI biota in terms of evolutionary biology and historical biogeography. Whether *C. gigas* was a member of *Cafius* Curtis, 1829, restricted to oceanic shores and prone to trans-oceanic dispersal, or related to *H. dolichoderes*, would have different implications for the understanding of the island fauna.

Gæssenes himmelflugt

Professor Jesper Madsen

(Institut for Ecoscience, Aarhus Universitet)

I årene efter 2. verdenskrig var Europas bestande af gæs trængte, nogle endda truet med udryddelse. Men for langt de fleste bestande er udviklingen vendt, og flere bestande har nået en størrelse, som ikke er kendt i historisk tid. Herhjemme har vi set kraftige stigninger i bestandene af grågås, kortnæbbet gås, blisgås, knortegås og ikke mindst bramgås. Det er betegnet som en succes for naturbeskyttelsen. Men i kølvandet på denne succes er fulgt en række problemer i forhold til menneskelige interesser, især landbrugsdrift og luftfart, samt i forhold til anden sårbar biodiversitet, som kan påvirkes af gæssene.

I dette foredrag beskriver jeg denne spektakulære udvikling og de bagvedliggende årsager, som stort set er menneskeskabte: forfølgelse, jagtregulering, det industrielle landbrug som spisekammer, klimaændringer, udsætninger. Endvidere gives der eksempler på gæssenes tilpasningsevne, som har skubbet til væksten. Afslutningsvis berøres konflikterne mellem naturbeskyttelse og erhvervsinteresser, og der redegøres for nogle af de tiltag, der gøres for at afbøde skader og risici, fra det lokale til det internationale niveau.

Kortnæbbede gæs (Anita Rud)

Bramgæs (Magnus Elander)

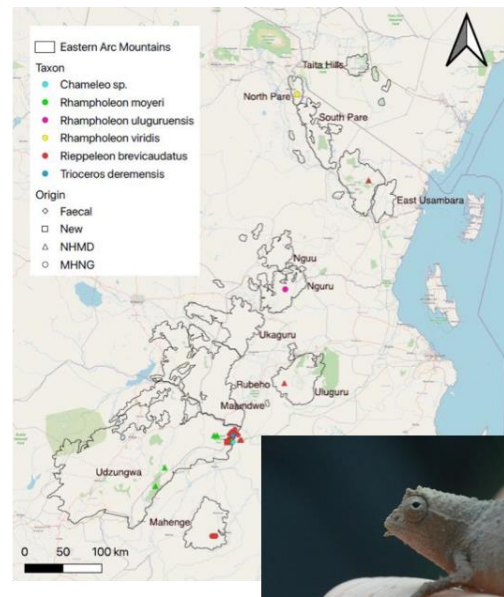
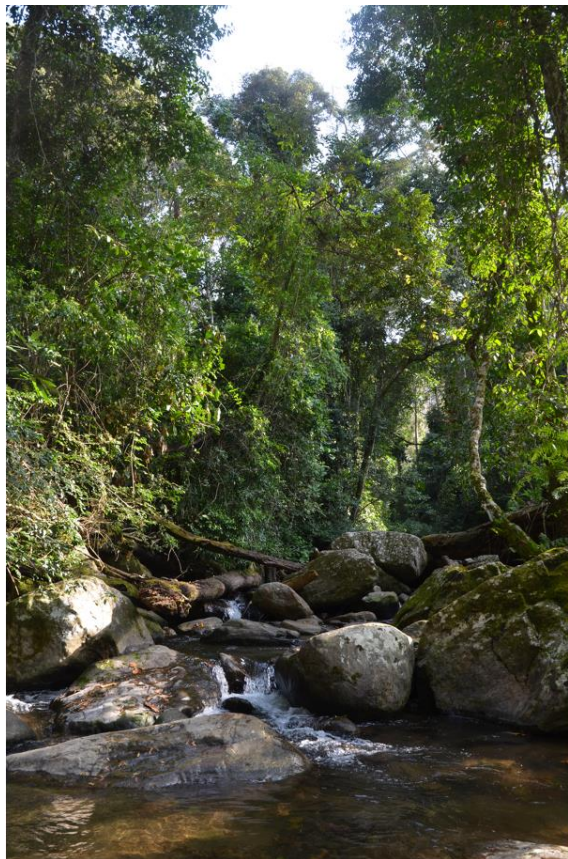
Ecology and evolution of parasites – a study from the Eastern Arc Mountains, Tanzania

MSc Agnete le Maire Madsen

(Ph.d.-studerende, Globe Institut, Københavns Universitet)

The talk will be held in English

Though parasitism is one of the most common ecological life-strategies, the research field has received little attention and overall the research performed has largely focused on parasites in human and socio-economically important organisms such as livestock and monoculture plants. This has left a gap in our knowledge of what drives parasite evolution, distributional patterns, and the diversity of parasitic taxa as domestic organisms do not follow the same ecological rules and patterns as free-living organisms do. I will give an introduction to the ecology and the drivers of the evolution and distribution of wildlife parasites based on results from my master's thesis. I studied the host-parasite relationship between the pygmy chameleons of the Eastern Arc Mountains, Tanzania, and the nematode genus *Rhabdias*. I combined samples from museum specimens, newly collected samples, and previously published data. Geographical origin has shaped the evolution of the genus *Rhabdias* with some species probably stemming from ghost lineages. Also, the parasite community within the pygmy chameleons of the Eastern Arc Mountains was shown to be surprisingly diverse.

Temamøde om Bjørnedyr (Tardigrada)

Mini-symposium med flere deltagende forskere

En af verdens førende forskergrupper med fokus på meiofauna (flercellede dyr, der er mindre end én millimeter i længden) og specielt bjørnedyr er at finde i tilknytning til Statens Naturhistorisk Museum i København. En håndfuld af de forskere, der arbejder eller har arbejdet med bjørnedyrene med forskellige teknikker og med forskellige videnskabelige formål vil ved dette møde præsentere deres resultater og opdagelser og diskuterer forskellige aspekter af denne helt unikke dyregruppes livsvilkår.

En mere detaljeret oversigt over aftenens deltagende forskere og deres emner vil være tilgængelig på vores sociale medier i god tid før d. 1/12, så hold dig endelig løbende opdateret her! Foreløbig kan vi løfte sløret for, at foreningens formand Ph.d. Jette E-J vil give en generel introduktion om dyrerækken og "The grand old man" Professor Emeritus Reinhardt M. Kristensen vil bidrage med en præsentation af sit nyeste arbejde.

Hvad er bjørnedyr for nogle størrelser? Bjørnedyr er mikroskopiske flercellede dyr med et veludviklet nervesystem og en meget kompleks livscyklus. Mange af arterne tåler helt ekstreme betingelser, som nedkøling til -272°C eller totalt vakuum, når de er udtørrede og i en tilstand kaldet kryptobiose. De er bl.a. udstyrede med et kompliceret svælgapparat med stiletter, et muskelsvælg til at pumpe føden ind med og et spiserør, der hos nogle arter mest af alt ligner en støvsugerslange! Kræene har 8 ben og en meget kompliceret kutikula hos nogle arter. Visse arter lægger æg, der ligner pilates-bolde og andre lægger deres glatte æg i deres afkastede "ham" ved hudskifte. Dyrene kan osmoregulere og har i det hele taget organsystemer med en kompleksitet som større og mere velkendte dyr som for eksempel insekter. Der er både planteædende bjørnedyr og rovdyr at finde rundt omkring i systemet.

Det, der fascinerer de fleste ved disse dyr, er deres utrolige overlevelsessevne, men egentlig er de nogle sarte småkræ, som nusser fredeligt omkring i mos og i mellemrummene mellem sandkornene på en almindelig badestrand. De er allestedsnærværende, men det kræver, at man kikker efter dem, hvis man skal se dem – helst med et mikroskop ved hånden. Vi giver også gerne fif til, hvordan man kan få dem at se i levende live 😊

What Drove the Evolution of Human Cognitive Ability?

Chartered psychologist, Nikolaj Lunøe

Juleforedrag efterfulgt af gløgg og æbleskiver – alle er velkomne ☺

The talk can be held in Danish or English according to the audience's wishes

Chimpanzees make and use tools, and primatologists have observed differences in behavioral practices between various chimp communities that are clearly cultural (i.e.: learned, not in-born). Nothing suggests, however, that our evolutionary cousins have a (technological, economic or social) history proper: For all we know, chimps of today live much the same way their ancestors did, say, 5,000 years ago. Not so with our own species: Current inhabitants of the Danish isles lead a life very different from that of our *Homo sapiens* peers of the Neolithic (despite being, for all we know, equipped with the same brains).

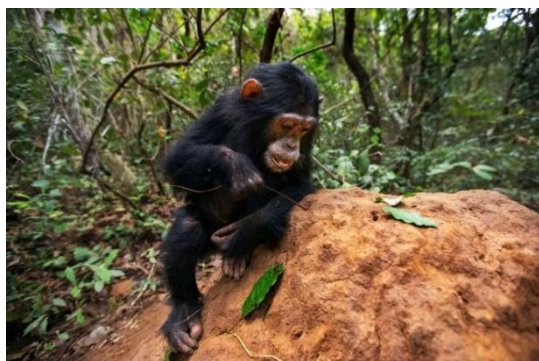
The actual counting of neurons in mammalian and other brains is a challenging task, since their size and density vary greatly (up to a factor 1,000) — rendering mere volume (of skulls, or whole brains, or their parts) *in*-valid indicators of cognitive capacity (and the “encephalization quotient” (EQ) an obsolete method). But a recent method suggests that the “proximate” cause why we have a history and chimps don’t is that: the cortex of the human brain contains a stunning 16 billion neurons, while the chimpanzee has to make do with an estimated 6 billion in the same area. A rather impressive difference — even considering the fact that previous variants of the *Genus homo* have all gone extinct (thus making the gap between the chimps and us appear much wider and more “discontinuous” than it would if they had still been around).

But what were the “ultimate” causes that created this 10 billion comparative advantage? What sort of natural and/or sexual selection pressures drove the evolution of the cognitive abilities of the *Genus homo*?

In 2009 a British-American primatologist pointed to a technological invention originally made by *Homo ergaster* (who first emerged about 1½ million years ago), but adopted by all ensuing human “species,” that everyone always knew about, but the relevance of which apparently never had struck anyone — a invention he believes created a feed-back loop that affected natural selection, and thereby decisively influenced the course of evolution for all ensuing variants of humans.

If he is correct, the way it did that may have a bearing upon a long-standing strife in scientific psychology: We know for a fact that we possess a very large number of highly specialized, “domain-specific” cognitive abilities and neuronal modules — no less than 69, in fact. But does it also make sense to speak of a “general” (*not* domain-specific) human ability?

A detailed summary of the lecture is available on the society’s webpage (in the folder “Foredrag”): https://dnf.ku.dk/doks/What_Drove_the_Evolution_of_Human_Cognitive_Ability_-_Precis_v6.pdf

nikolaj@capability.dk

Den Naturhistoriske Rejsefond

Hermed indkaldes årets ansøgninger til Den Naturhistoriske Rejsefond

Fonden støtter ifølge sin fundats fortrinsvis yngre medlemmer af Natural History Society of Denmark naturhistoriske studierejser (dvs., man skal være medlem af foreningen for at kunne søge). Ansøgning sendes til foreningens bestyrelse pr. e-mail til dansknaturhistoriskforening@gmail.com, således at den er fremme senest **d. 1. november 2022**. Der kan forventes besked om evt. tildeling af rejsemidler medio december. Der gøres opmærksom på, at alle medlemmer af foreningen **kan** søge, men at tildeling fokuseres på ansøgere med få midler og at Ph.d.-studerende med budget samt naturvidenskabelige ansatte kun undtagelsesvis kan opnå bevilling.

Ansøgningen skal samles i én pdf fil, som indeholder:

- Projektbeskrivelse med redegørelse for rejsens formål
- Budget for rejsen inklusive midler opnået fra anden side
- Ansøgers CV
- En udtalelse fra vejleder eller lignende

Projektbeskrivelse og budget må ikke overstige 2 normalsider og ansøgers CV maks 1 normalside. Ansøgningens totale omfang er således maks 3 sider samt en anbefaling.

Der kan kun undtagelsesvis gives mere end kr. 6.000 til en enkelt ansøger. Der gøres opmærksom på, at fonden ikke dækker udgifter til kost.

Ved tildeling af fondsmidler forventes det, at modtagere indsender en projektberetning til foreningens årsskrift og/eller digitale platforme, samt holder et foredrag om projektet og turen, hvis inviteres hertil af bestyrelsen.

Den Naturhistoriske Rejsefonds (tidligere Rejse- og Ekskursionsfonds) historie går tilbage til 1905, og den blev i sin nuværende form stiftet i 1956, med nye vedtægter vedtaget i 2021 (kan findes her: <https://dnf.ku.dk/legater/>). De årlige legatuddelinger finansieres af fondens formue. Bestyrelsen for Natural History Society of Denmark fungerer tillige som fondens bestyrelse.

Ved spørgsmål kontakt: dansknaturhistoriskforening@gmail.com

Bliv medlem / betaling af kontingent

Nye medlemmer samt medlemmer der mangler at betale kontingent kan indbetale til foreningens konto:

Reg. nr.: 1551 Konto nr.: 2022494

Opgiv venligst navn og medlemstype ved betaling.

Medlemstyper og kontingentsatser:

Ordinære medlemmer:	200 DKK
Par (samboende):	250 DKK
Studerende:	25 DKK
Pensionister:	150 DKK

Alle vore fantastiske æresmedlemmer (medlemskab i mere end 50 år!) betaler ikke kontingent, MEN det forhindrer dem jo ikke i at donere et valgfrit beløb til foreningens fortsatte virke ☺ Hermed en venlig opfordring til æresmedlemmerne til at hjælpe os til at drive foreningen videre.

Første udsendelse af mødekalenderen digitalt

Dette efterårsprogram 2022 er foreningens første digitale publicering af mødekalenderen. Kalenderen vil kunne findes på hjemmesiden (<https://dnf.ku.dk>), vores Facebook profil og vores Instagram. Vi udsender med stor glæde programmet digitalt til de medlemmer, der er tilmeldt vores e-mail liste. Skulle enkelte medlemmer ønske at modtage programmet med almindelig post, bedes i henvende jer til ei@birke-gym.dk. Desuden vil det være muligt at få fingre i et farveprint af programmet ved fremmøde til et af vore møder i Universitetsparken, hvor vi lægger en stabel frem til fri afbenyttelse.

Vi opfordrer alle medlemmer der endnu ikke har gjort det, til at blive registreret på vores e-mail medlemsliste ved at skrive en mail til: dansknaturhistoriskforening@gmail.com. Så sender vi programmet digital ☺

Publicering på foreningens hjemmeside

Foreningen har glæden af at publicere følgende værk på vores hjemmeside (<https://dnf.ku.dk/bo-fritzboeger-bog/>):

Videnskab og venskab

Sytten års brevveksling mellem zoologerne J.C. Schiødte og P.E. Müller, 1867-84

Udgivet ved Bo Fritzboøger

2022, 171 sider

Vi håber at i vil læse med ☺

